https://achterderug.nl

OVER PAARDEN

door

A. L. GERRITSEN.

I.

Napoleon I, die een vermetel ruiter was, reed eens in een Kamp over een vrij smallen weg, toen eensklaps een kind dwars over dien weg stak en zeker onder de pooten van het paard zou zijn geraakt, indien niet de keizer, snel beraden als altijd, met een plotselingen ruk aan den teugel het paard tot stilstaan had gebracht. Maar de berijder vergat de achterwaartsche beweging te maken, die in zoo'n geval noodig is en werd languit op den grond geworpen.

Met deze geschiedkundige herinnering beginnen we een babbeltje over paarden.

Het paard behoort met den ezel en de zebra tot ééne familie en stamt af van het wilde paard, dat in Midden-Azië thuis behoort. In vroeger jaren maakte men veel jacht op het paard. Toen was het eten van paardevleesch een algemeene gewoonte, die later als een heidensch gebruik door de Kerk werd afgeschaft.

Het meest bekende en beste paard is zeker dat der Arabieren. Het Arabische paard, veel lichter gebouwd dan onze Westersche paarden, is bijzonder leerzaam, moedig en aanhankelijk aan zijn meester. Dit laatste is trouwens geen wonder, daar onder de zwervende herdersstammen de paarden van hun geboorte af met hun meester samenleven, als veulen in zijn tent worden gehuisvest en door heel het gezin met zorg worden behandeld. De onafgebroken goede en zachte behandeling is voldoende om het te doen stilstaan. Als de ruiter uit het zadel valt, blijft het Arabische paard naast hem staan, het helpt hem in den strijd door bijten en achteruitslaan en wekt hem uit den slaap als er gevaar dreigt. Een goede merrie wordt door een Oosterling nooit verkocht. Abd-el-Kader, een bekend stamhoofd, strafte ieder die zijn merrie aan een Christen overdeed, met den dood.

https://achterderug.nl

Het Perzische paard is grooter en vuriger dan het Arabische, maar niet zoo edel. Toch houdt ook de Perzer zijn paard in eere. Trouwens, in het Oosten maakt men een heel ander gebruik van paarden dan bij ons, Westerlingen. Allerlei diensten, die wij van het paard vergen, worden in het Oosten verricht door ezels, ossen of kameelen. Het is vooral in den altoosdurenden strijd met naburige of vijandelijke stammen, dat de Arabier zijn paard noodig heeft. Het Oostersche paard is dan ook rijpaard, oorlogspaard bij uitnemendheid.

Het meest beroemde paard, waarvan de geschiedenis de herinnering bewaart, is dat van Alexander den Groote. Aan Koning Philippus van Macedonië, Alexanders vader, werd n.l. eens een wild Thessalisch paard aangeboden voor den prijs van 13 talenten. De bekwaamste ruiters beproefden echter tevergeefs het dier te berijden; het duldde niemand op zijn rug, zoodat Koning Philippus besloot den koop te weigeren. „Welk een paard verliezen ze daar!" riep Alexander, „enkel omdat ze niet weten er mee om te gaan." De vermetele jongeling vroeg en kreeg verlof om nog een proef te nemen, greep het vurige ros bij den teugel, trok het met den kop naar de zon, omdat hij gemerkt had, dat het dier bang was voor zijn eigen schaduw en sprong er onverhoeds op. Snel als de wind vloog het dier met zijn berijder, dien het niet afwerpen kon, weg en Philippus verkeerde in den grootsten angst over het leven van zijn zoon. Toen echter Alexander ongedeerd terugkeerde en het paard, ten bewijze dat hij het in zijn macht gekregen had, allerlei bewegingen liet uitvoeren, oogstte hij de bewondering van alle omstanders en Philippus omarmde hem, terwijl hij uitriep: „Mijn zoon, zoek u een ander koninkrijk, Macedonië is voor u te klein."

Van de groote waarde, die de Arabieren aan hun paarden toekennen, spreekt de volgende geschiedenis.

Geruimen tijd reeds onderhandelde de Turksche pacha van Mardin over den aankoop van een fraaie merrie. Eindelijk werd hij 't met het opperhoofd van den Arabischen stam, aan welken de merrie behoorde, eens. Zestig beurzen, d. i. ruim 3000 gulden, was de prijs waarvoor het edele dier van den eenen stam naar den anderen zou overgaan. Op het afgesproken uur verschijnt de Arabier met de merrie voor het verblijf van den pacha, die nog tracht af te dingen, maar ten slotte onwillig de zestig beurzen betaalt, met de schampere opmerking, dat het een ongehoord hooge prijs is.

Zwijgend bergt de Arabier het goud in zijn gordel en keert zich dan tot zijn rijdier om er afscheid van te nemen. Hij streelt het den kop,

https://achterderug.nl

onderzoekt de hoeven en fluistert het eenige Arabische woorden in het oor. Dan springt hij onverwachts op den rug van het ongezadelde paard, dat oogenblikkelijk vooruitschiet en met zijn berijder door de slotpoort verdwijnt.

Slechts een oogenblik stond de pacha verbluft. Toen nam hij snel zijn maatregelen en het duurde niet lang of vier van zijn aga's zaten in het zadel, om den vluchteling te vervolgen. De onbeslagen hoef van het Arabische ros had nog nooit een steenen plaveisel betreden, en het moest dus met voorzichtigheid langs den hobbeligen, steilen weg van het slot afdalen. De Turken daarentegen gelappeerden gemakkelijk van de steile helling met gruis en keisteenen neer; de dunne ringvormige, koud gesmede ijzers beschutten den hoef tegen elke beschadiging, en de paarden waren aan zulk een moeilijken rit gewoon. Aan den uitgang van den slotweg hadden de aga's den sheik dan ook bijna achterhaald. Maar thans zijn zij op de vlakte, de Arabier is in zijn element en jaagt nu ongehinderd voort: slooten noch heggen belemmeren zijn loop. Als een geoefend pikeur, die bij den wedren vooruit is, legt de sheik het er op aan, niet zoo snel, maar zoo langzaam mogelijk te rijden. Terwijl hij bestendig naar zijne vervolgers omziet, houdt hij zich op een geweerschot afstands van hen verwijderd; winnen zij iets op hem, zoo versnelt hij zijne beweging; blijven zij achter, hij vertraagt den pas van zijn dier, — houden zij stil, hij rijdt stapvoets. Op deze wijze gaat de jacht voort, tot de gloeiende zonneschijf naar het westen is gedaald. Nu eerst laat de sheik het paard al zijne krachten inspannen; hij leunt voorover, stoot de hielen in de lendenen van het dier en schiet met woest geschreeuw vooruit. De vaste bodem dreunt onder het stampen der krachtige hoeven, en weldra toont slechts eene stofwolk den vervolgers de richting aan, waarin de Arabier verdween.

In het Oosten, waar de zonneschijf bijna loodrecht onder de kimmen duikt, is de schemering uiterst kort, en de nacht bedekte alzoo spoedig elk spoor van den vluchteling. De Turken, zonder levensmiddelen voor zich, zonder water voor hunne paarden, waren wel twaalf tot vijftien uur van hunne woonplaats verwijderd en in eene hun geheel onbekende streek. Wat konden zij anders doen, dan terugkeeren en den vergramden heer de onwelkome tijding brengen, dat ros en ruiter en geld verloren zijn? — Eerst met den derden avond kwamen zij, halfdood van uitputting en honger, op paarden, die zich nauwelijks meer voortsleepten, weder te Mardin aan. Er bleef hun slechts de treurige troost, wegens dit nieuwe voorbeeld van trouweloosheid op de Arabieren te schimpen.

https://achterderug.nl

Zij waren niettemin genoodzaakt, het paard van den verrader alle recht te doen wedervaren en te erkennen, dat zulk een dier met de bedongen som niet te duur betaald ware geworden.

Den volgenden morgen — juist tegen den tijd van het eerste gebed — hoort de pacha hoefslagen onder zijne vensters, ziet uit, en... daar op de binnenplaats rijdt onze sheik bedaard rond.

„Heer", roept hij naar boven, „heer, wilt ge uw geld terug, of verkiest ge mijn paard?"

De beschaamde pacha koos het paard en zei nu niet meer, dat zestig beurzen een te hooge prijs was.

De grooteren onder onze lezers hebben misschien wel eens gehoord van het Trojaansche paard. „Het Trojaansche paard inhalen," is een uitdrukking die nog wel eens gebezigd wordt. Troje, een stad in Klein-Azië, was reeds vele jaren belegerd en wist zich staande te houden ondanks alle moeite, die de vijanden deden om haar te veroveren. Eindelijk verzonnen ze een list. Ze vervaardigden een groot hol houten paard, dat ze opvulden met dappere, goed gewapende krijgers en trokken daarna weg, tot groote vreugde van de Trojanen. Deze haalden het achtergelaten houten paard met groot gejuich binnen de stad en daarmede ook hun vijanden, die 's nachts uit het holle paard te voorschijn kwamen en de poorten openden voor hun teruggekeerde strijdmakkers.

(Wordt vervolgd.)

https://achterderug.nl

OVER PAARDEN

door

A. L. GERRITSEN.

II.

Opmerkelijk is het wel, dat de koningen van Israël gewaarschuwd werden tegen het houden van paarden (Deut. 17 : 16) en in 2 Sam. 8 : 4 kunnen we lezen dat koning David zich aan dit bevel hield. Hij liet n.l. de pezen doorsnijden van de paarden, die hij op Hadad-ezer, den koning van Syrië had veroverd. De latere koningen van Juda volgden het voorbeeld van koning Salomo, die een ontzaglijke strijdmacht van wagens en ruiters bezat.

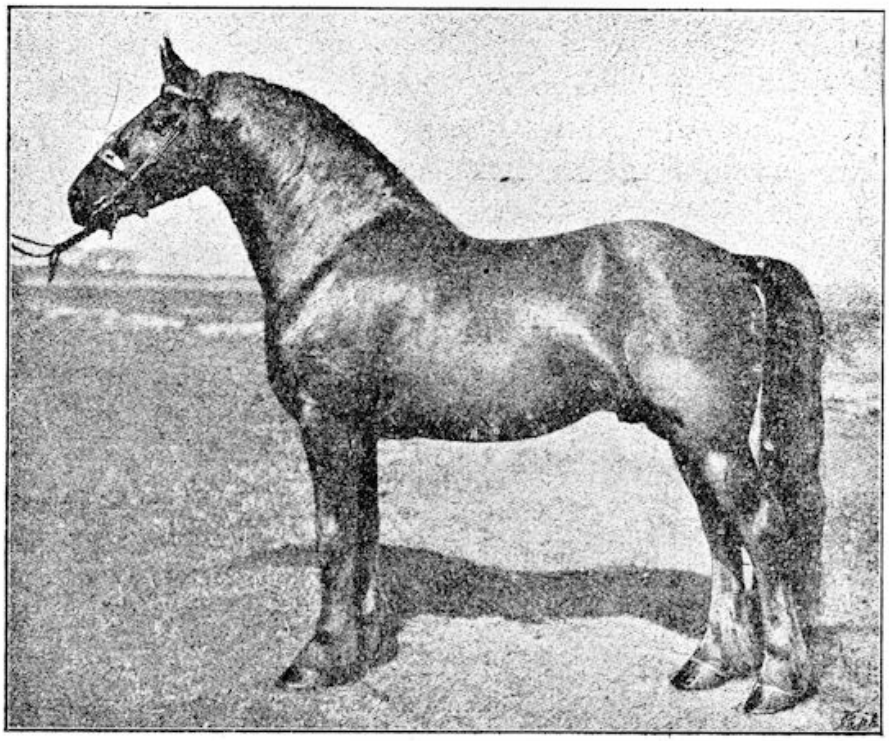

Zuiver Friesch paard.

Witte paarden werden in bijzondere waarde gehouden en gebezigd bij triomftochten. Vandaar dat in Openbaringen 6 : 2 het witte paard gebruikt wordt als zinnebeeld van de Overwinning. Ook de oude Germanen behandelden witte paarden met grooten eerbied en verschaf-

https://achterderug.nl

ten deze een verblijf in de heilige wouden, in de onderstelling dat aan deze dieren het vermogen was geschonken om de toekomst te voorspellen.

Van onze Westersche paarden wordt heel wat meer geëischt dan van de Oostersche. Behalve als rijdier gebruikt men ze hier te lande allermeest als boerenpaard, maar ook als sleepers-, brouwers-, grutterspaard enz. In Engeland is het jachtpaard, „hunter" haast even bekend als de jachthond. — In de mijnen verrichten de paarden uitstekende diensten en al is de omnibusknol, die volgens een bekend rijmpje nimmer op hol slaat, op den achtergrond gedrongen, het koetsierspaard ziet men nog dagelijks in onze straten en langs onze wegen.

Is het paard oud en afgeleefd, dan is ondank meestal zijn loon. Dikwijls wordt het dan nog genoodzaakt een armzaligen baas, die zelf nauwelijks zijn brood heeft, aan den kost te helpen. Heel vaak ziet men zoo'n oud paard zich afsloven bij het vervoer van zand of steenen of boomen, dat door z'n baas voor een prikje is aangenomen. Bij harden en moeitevollen arbeid krijgt het dan maar heel karig voedsel, totdat eindelijk de dood het dier uit zijn lijden verlost.

Wat de afkomst betreft, spreekt men van Oostersche en Westersche paarden. Van de eerste is het Arabische paard de stamvader. Daarvan is ook afkomstig het Engelsche volbloed-paard, dat uitsluitend voor de renbaan wordt gebruikt. *Volbloed* beteekent: van onvermengd ras. Alle paardenrassen, die min of meer verwant zijn aan het Arabische paard en geschikt zijn als rij- of koetspaard, noemt men warmbloedig en die, welke het uiterlijk en de eigenschappen vertoonen van het zware werkpaard, het Belgische- en Ardenner-ras bijvoorbeeld, noemt men koudbloedpaarden.

In ons land waren vroeger een drietal inlandsche rassen duidelijk te onderscheiden, n.l. het Friesche, Geldersche en Zeeuwsche paard.

Het *Friesche* paard kwam voor in de Noordelijke provincies en was in Friesland zelf wat ranker dan in Groningen, in Drente en Overijssel daarentegen iets kleiner. De gewone kleur was effen zwart, kop en ooren waren klein en de pooten dun met vrij sterke hoeven. Vooral vroeger kwamen er uitstekende harddravers onder voor. Maar het Friesche paard is er in de laatste 50 jaren niet beter op geworden, wat toe te schrijven is aan de omstandigheid dat jarenlang de beste paarden werden verkocht naar Frankrijk, Italië, Spanje en de minder goede achterbleven.

Het oude Geldersche paard kwam wel wat met het Friesche overeen, maar was meestal bruin van kleur, had grooter ooren, minder lange

https://achterderug.nl

manen en sterker achterpooten. Evenals het Friesche is ook het Geldersche meer koetspaard dan werkpaard.

Bepaald werkpaard is het *Zeeuwsche* paard, dat in lichaamsbouw veel overeenkomst vertoont met het zware Belgische paard. Het Zeeuwsche paard heeft een groven kop, dikken hals, zwaren romp en een breed kruis. De pooten, vooral de voorste, zijn echter in verhouding tot den romp niet zwaar genoeg.

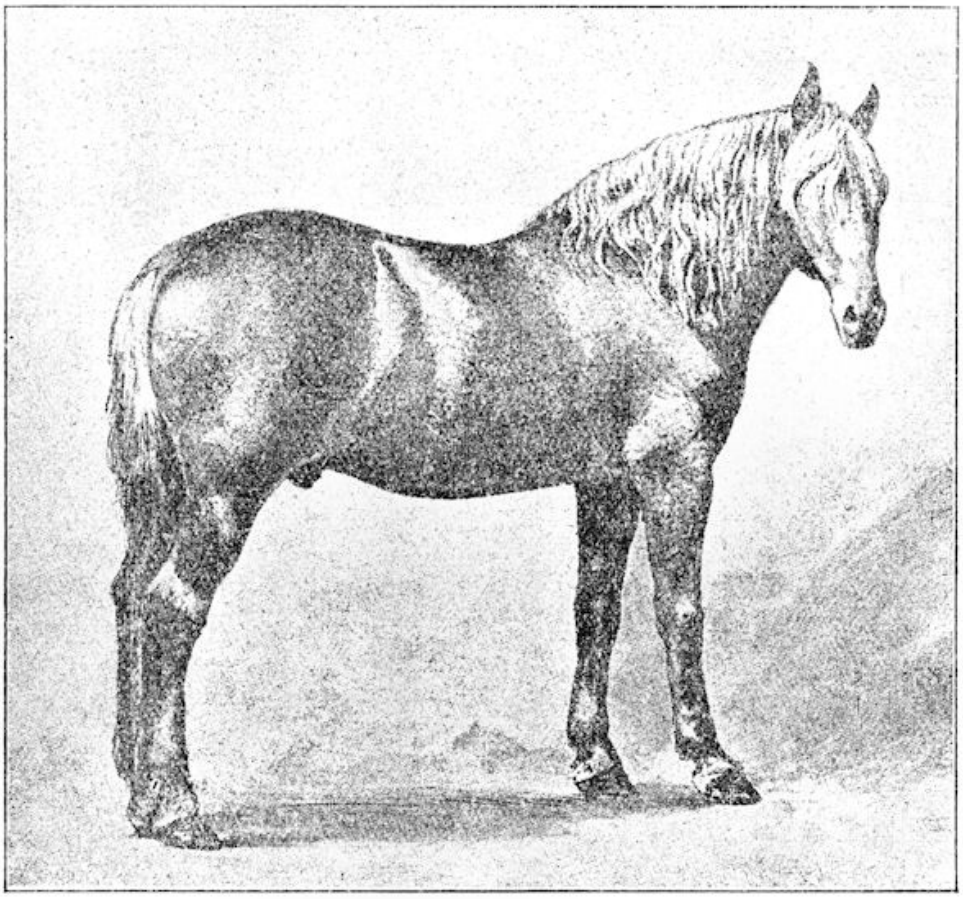

Oorspronkelijk Geldersch paard.

Over de *kleur* der paarden valt meer te zeggen dan men denken zou. Paarden zijn éénkleurig of gemengdkleurig. De éénkleurigen zijn zwart, bruin, voskleurig, isabellakleurig, vaal of wit. De gemengdkleurigen noemt men schimmel, getijgerd of bont.

De zwarte kleur komt, behalve in ons land (Friesland), bij paarden weinig voor, maar ook hier vermindert het aantal zwarte paarden sterk. Men spreekt van gitzwarte of koolzwarte paarden naar gelang de zwarte kleur glanzend is of dof.

https://achterderug.nl

De paarden van H. M. onze Koningin, hebben alle een zwarte kleur. Alleen Prins Hendrik houdt voor zijn persoonlijk gebruik eenige schimmels. Voor den oorlog hield H. M. van 60—70 paarden, die alle hier te lande van Hollandsche handelaren aangekocht, in de Koninklijke rijschool werden afgericht. Bij de mobilisatie stelde H. M. een groot deel van haar paarden ter beschikking van het leger.

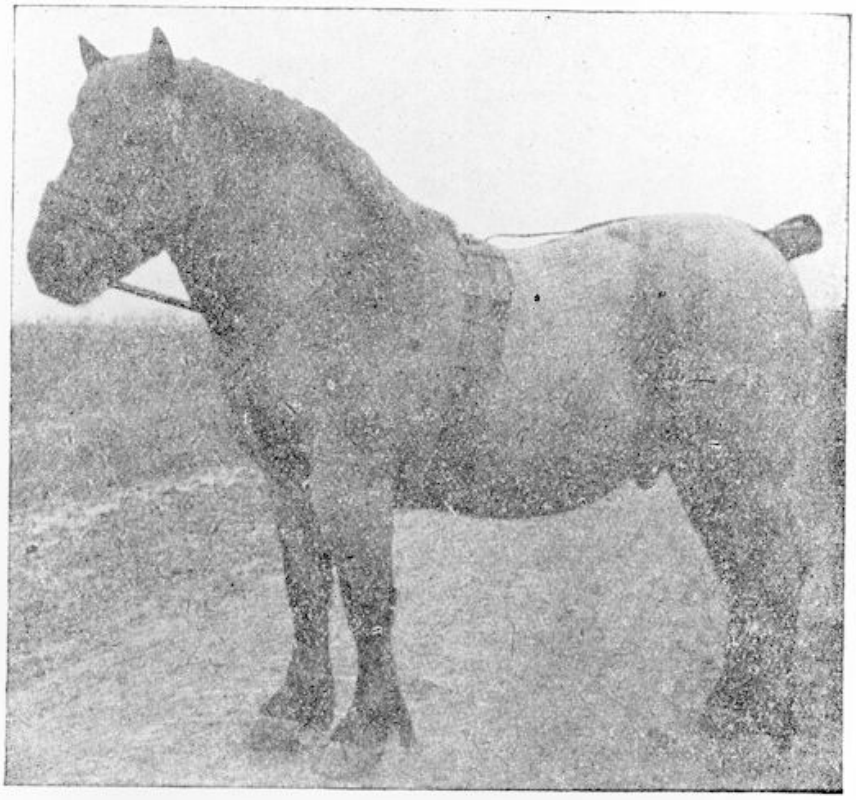

Belgisch paard (koudbloed).

De meest voorkomende kleur der paarden is bruin. Wijl voor luxepaarden aan bruin de voorkeur wordt gegeven, leggen de paardenfokkers zich er op toe, bruine dieren te krijgen. Evenals bruine, in allerlei schakeering van licht en donker, komen ook voskleurige paarden veel voor.

Van gemengdkleurige paarden noemen we de schimmels. Dien naam geeft men aan paarden, bij welke een groot aantal witte haren voorkomen tusschen de zwarte, bruine of voskleurige. Paarden met bepaald witte vlekken noemt men bont of getijgerd. Men onderscheidt de schimmels in appelschimmels, muskaatschimmels, grauwschimmels, bruin-, rood- en blauw- of ijzerschimmels. Een blauwschimmel met geheel zwarten kop noemt men moorkop.

De *ouderdom* dien het paard bereikt is 20, soms 25 jaar. Maar er

https://achterderug.nl

zijn er ook wel die 40 jaar worden. De edelste rassen worden gewoonlijk het oudst. Voor de eerste 10 jaren kan men den leeftijd van een paard vrij zeker bepalen naar zijn gebit. Na 2½ jaar vallen n.l. de voorste tanden (2 onder en 2 boven) uit; een jaar later de volgende vier en nog een jaar later de daaropvolgende vier. Van het 5e tot het 6e jaar vult zich de holte der voorste 4 tanden, van het 6e tot het 7e jaar die van de volgende 4 en van het 7e tot het 8e jaar die van het derde viertal.

De lastigste eigenschap van een paard is zeker wel zijn schrikachtigheid. Die heeft al wat ongelukken ten gevolge gehad. Vooral als ze jong zijn „kijken" paarden naar alles wat hun vreemd voorkomt en laten ze hun vrees vaak merken. De zweep te gebruiken om ze die „kunsten" af te leeren is wel het dwaaste dat men doen kan. De eenige

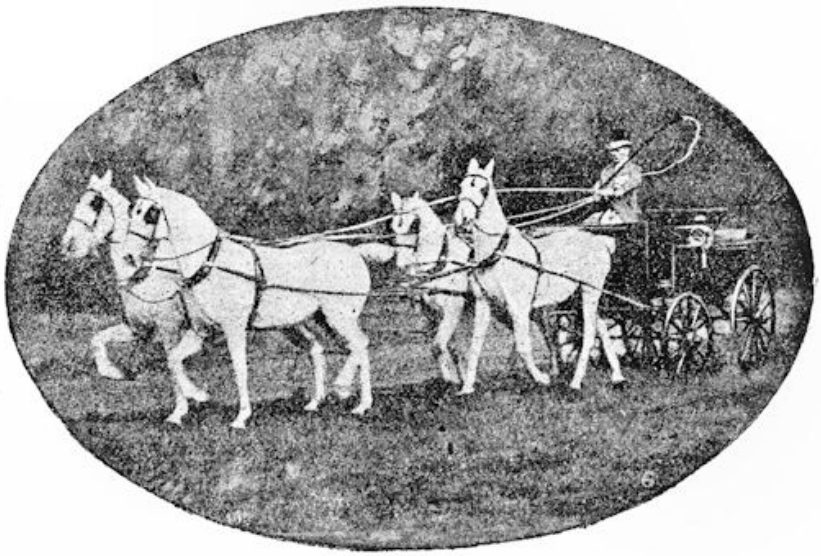

De schimmels van Z. K. H. Prins Hendrik.

manier om een zenuwachtig en dus schrikachtig jong paard mak en vertrouwd te doen worden, is het met vriendelijkheid en geduld te behandelen en de gevreesde voorwerpen, van alle kanten te laten bekijken. Als het eenmaal iets goed heeft kunnen opnemen, schrikt het er niet meer voor.

Van nature is een paard zacht en gedwee van aard. Lastig, zoodat het slaat of bijt of onwillig is, wordt een paard alleen door een ruwe behandeling.

Paarden hebben een scherp *geheugen*. De verhalen daarover zijn al

https://achterderug.nl

heel oud. Darius I, de Perzische koning, van wien we uit den Bijbel weten, dat hij de Israëlieten verlof gaf uit Babel naar hun land terug te keeren, had aan het geheugen van een paard zijn troon te danken. Toen hij n.l. met zeven andere aanzienlijke Perzen Pseudo-Smerdis, die zich op listige, onrechtmatige wijze tot koning had opgeworpen, had verdreven, moest er beslist worden, wie van de bevrijders den troon zou beklimmen. Ze spraken af dat ze den volgenden dag op een bepaalde plek zouden bijeenkomen en dat hij, wiens paard het eerst hinnikte, tot koning zou worden uitgeroepen. Door de slimheid van Ebares, zijn stalmeester, won Darius het pleit. Ebares had n.l. dien avond nog het rijpaard van zijn meester naar de aangewezen eenzame plek geleid, het daar ruimschoots van voedsel voorzien en voorts laten vasten. Het hongerige dier hinnikte terstond van vreugde, toen het met zijn berijder op de plek kwam, waar het den vorigen avond was gevoederd en... bracht daardoor Darius op den troon van Perzië.

Een ander verhaal, niet zoo oud, maar meer betrouwbaar, werd medegedeeld door een stalhouder. Deze had een paard, dat steeds onrustig werd als de stal werd schoon gemaakt. Nadat hij zijn personeel streng had ondervraagd, bleek hem, dat de staljongen het dier eens duchtig had afgerost met den bezemsteel. Sedert keek het reeds angstig om als men naar den hoek van den stal ging en een bezem ter hand nam. Toen de oorzaak bekend was, ging de stalhouder dikwijls naar het paard en nam den bezem mee. Hij streelde het dier, klopte het op hals en borst en hield het steeds den bezemsteel voor de oogen. Het paard was eerst erg angstig, doch na eenigen tijd begon het den bezem toch wantrouwig te besnuffelen en er later zelfs in te bijten. Na veelvuldige herhaling, waarbij de stalhouder het paard zacht met den bezemsteel streelde en verdere mishandeling natuurlijk achterwege bleef, verdween de angst en de vreesachtigheid geheel.

Dezelfde gehechtheid, door paarden aan den dag gelegd jegens de menschen, betoonen ze ook soms aan hun gelijken. Een paard dat eens in Engeland in gevaar was, door uitputting in een diep water te verzinken, werd door een ander paard, dat aan den oever stond en opmerkzaam toegekeken had, gered. Het sprong n.l. in het water, zwom naar zijn ongelukkigen kameraad en greep hem, zoodra het hem bereikt had met de tanden bij zijn oor. Waarschijnlijk met het doel om zijn kop naar den oever te keeren. Toen keerde hij, door overluid hinniken zijn kameraad opmonterend, om, waarop ook deze zich omkeerde en zijn moedigen helper naar den oever volgde, waar ze beiden behouden aankwamen.